

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)
Herausgeber: Romania (Societat de Students Romontschs)
Band: 60 (1975)
Heft: 4

Artikel: Impediments en scola
Autor: Caduff, Pieder
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-882387>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 26.11.2024

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Impediments en scola

da Pieder Caduff

Prestaziun e success en tuts graus, in clom de nies temps modern che influenzescha nossa veta mintga mument. Secapescha ei quei clom era penetraus en stiva de scola ed ha sussentau scolasts e scolars sin tuts scales. Paupra sch'in u l'auter scolar sa ord in motiv buca corrispunder alla pretensiun: prestaziun e success surtut en scola. Tgei disgrazia, tgei situaziun catastrofala! Geniturs sevilan: schliet scolast, miserabla metoda etc. Il scolast selamenta: Munconza d'intelligenza, marschadetgna, munconza de concentraziun, schliet uorden a casa etc.

Tut quellas stgisas san en in singul cass esser l'empudientscha dil disgir d'in affon en scola. Denton pil pli setracta ei da simtoms per in disturbi pli profund, ils quals blocheschan las differentas habilitads ch'ei necessarias per prestar zatgei cun in cert success. Las enconuschientschas della psicologia sco igl agid della pedagogia muossan a nus clar ch'ei basta buca semplamein d'eliminar ils simtoms, na ei ha surtut num d'eruir ils motivs profunds e lu era da tractar quels. Geniturs e scolast constateschan ils simtoms, il psicolog da scola ha d'encurir ils motivs e lu da proponer il tractament ni la scolaziun speciala da quels affons.

Questa lavur vul presentar cuortamein las pussevladads d'agid ch'existan en nies Cantun ed en special en Surselva. Ella vul denton era far attents sin munconzas en quels graus.

Il survetsch psicologic-scolastic dil Cantun Grischun

a) Ses pensums

Art. 6 della lescha de scola prescriba al Cantun de mantener in survetsch psicologic-scolastic. Ses pensums circumscriba il regulativ pil survetsch psicologic en art. 1 sco suonda:

- El interquera affons ch'ei impedi en lur svilup e gida tals tier in'adequata scolaziun ni promoziun.
- El examinescha la madirezia de scola nua che quei fa basegns.
- El interquera affons cun impediments d'emprender, tals cun faviala

mendusa ed affons che fan difficultads ell'educaziun.

- El cussegliader geniturs, autoritads e scolasts tier l'educaziun de tals affons e propona las mesiras necessarias allas instanzas cumpetentas.
- El dat gronda peisa all'informaziun e perfecziun dils scolasts.

b) Organisaziun

Il survetsch psicologic-scolastic secumpona dad in psicolog de scola en uffeci cumplein, dils cussegliaders de scola en uffeci accessori e plinavon d'in psichiater d'affons medemamein en uffeci accessori. Il psicolog de scola ha absolviu in studi academic en psicologia e pedagogia ad in' universitad. Ils cussegliaders de scola han frequentau in seminari ni in institut universitar de pedagogia curativa. Per ordinari ein els en medem temp scolasts d'ina scola auxiliara. Il regulativ preveda in psichiater d'affons, quei vul dir in medi-psichiater cun pratica privata che vegness eligius dil Cantun sco psichiater de scola en uffeci accessori. Cunquei che negins psichiater d'affons ein domiciliai en nies Cantun ei quei post aunc oz nunoccupaus e quei caschuna a bein biars affons e geniturs grondas malemperneivladads. Tenor regulativ san pliras vischnaucas ensemen cul Cantun era crear ina piazza per cussegliaders de scola en uffeci cumplein.

Mintga district ha in tochen treis cussegliaders de scola. Quels elaboreschan sin fundament de lur retschercas fatgas cugl affon in rapport per mauns dellas autoritads de scola e proponan las mesiras necessarias per gidar igl affon. Pli grevs cass empeilan els vinavon al psicolog de scola. En Surselva havein nus dapresent 3 cussegliaders de scola: in mo per la Cadi, in per la part tudestga ed il tierz per l'ulteriura part romontscha.

c) Annunzias

Tgi sa annunziar in affon al cussegliader de scola? Cumpetents tier in tal pass ein ils geniturs, ils scolasts, gl'inspectur, las autoritads de scola ni la cumissiun tutelara. Avon ch'enviar in affon al cussegliader de scola ston ses geniturs vegnir informai. Enviar in affon directamein al psicolog de scola astgan mo il cussegliader de scola, las autoritads de scola e la cumissiun tutelara. Leutier ei la lubientscha dils geniturs necessaria. Ein ils geniturs buca cuntents cun las mesiras proponidas dil cussegliader de scola, lu san els recuorer directamein al psicolog de scola.

d) Retscherca e cusseglia

La lavur dil cusseglia de scola sedivida en dus camps:

1. La retscherca tier gl'affon daventa tras discuors ed observaziun, plinavon tras entgins tests e la finala ein era las indicaziuns dils geniturs, dil scolast ed eventualmein era dil miedi de gronda impurtonza.
2. Cusseglia il geniturs, il scolast ed eventualmein il terapeut. Omisdus camps pretendan ordvart minuziusa ed exacta lavur, va ei gie adina pil beinstar digl affon. Tier sia proposta sto il cusseglia de scola adina puspei sedumandar tgei ch'ei il meglier pigl affon per gie buca seschar influenzer dals giavischs dils geniturs. Deplorablamein ein quasi tut ils cusseglia de scola en nies Cantun ed era il psicolog surcargai cun lavur. Aschia vegn ual la cusseglia che pretenda bia temps, mo tras la quala bein biars problems savessen vegnir tractai da rudien per il bien digl affon e dils geniturs, fetg savens alla cuorta.

La madirezia de scola

Per entscheiver e cuntinuar la scola cun success sto gl'affon haver certas premissas, siu svilup sto haver contonschiu ina certa madirezia. Quella vegn paregliada cun la madirezia digl intragliauter de tut ses camerats de medema vegliadetgna. Tgei capin nus sut madirezia de scola?

- *corporalmein* sto gl'affon haver buna vesida e buna udida, esser ferm e sauns e senza impediments pli gronds.
- *intellectualmein* duess gl'affon capir quei ch'ins discuora cun el, el sto saver s'exprimer correctamein, q.v.d. en moda e maniera sco ils biars auters de sia vegliadetgna. Plinavon sto gl'affon esser habels de differenziar sempels simbols, saver seconcentrar, mussar perseveranza tier in pensum pli liung e saver tschaffar simultanamein ils diembers tochen 5.
- *socialmein* stuess gl'affon haver contonschiu ina certa independenza digl ambient de casa, s'integrar era per pli liung temps en ina gruppa d'affons de medema vegliadetgna ed exequir pintgas ordras.

La madirezia corporala interquera il miedi, las duas autras il psicolog de scola ni il cusseglia de scola. Per quei intent san ins applicar ina retscherca collectiva, pia in examen cun ina entira gruppa d'affons. Talas retschercas fan buca l'impressiun d'in examen agl affon, pertgei ellas vegnan fatgas en fuorma affonila ed emperneivla. Adina capeta ei puspei

ch'in u l'auter affon disgescha tier la retscherca collectiva. En gliez cass vegn quella fatga aunc inaga cugl affon persul. Semuossa ei lu ch'el ei veramein aunc buca madirs per ir a scola, sto il cussegiader de scola proponer da spitgar aunc in onn. Duront quei onn fuss ei denton d'avantatg pigl affon sch'el savess frequentar ina scoletta. Ei igl affon denton retardaus en siu svilup spirtal, lu eis ei meglier per el sch'el passa directamein ella scola auxiliara. Tier in affon ch'ei spirtalmein mendus vegn la scola de pedagogia curativa en damonda.

Tier affons ch'ei retardai en lur svilup manegian ils geniturs ch'ei fussi tuttina de schar empruar els en scola primara. Quella emprova denton se-paga buc pigl affon, pertgei gia en cuort temps vegn el trumpaus dalla scola e piarda savens tut tschaffen, tutta curascha. Ella scola auxiliara san ins perencunter ual all'entschatta entrar en las difficultads individualas digl affon ed aschia prevegnir a bia malemperneivladads pigl affon. Cun ir mo plaun vinavon ella materia d'instrucziun survegn gl'affon segirtad de sesez, il success ei veseivels ed igl affon ha plascher ded ir a scola.

Co sa ins svegliar e promover igl affon che va aunc buca a scola?

Il temps avon ch'ir a scola ha per igl affon ina zun gronda impurtonza. Gest en quei temps sto el sviluppar las premissas fundamentalas per sia formaziun intellectuala e sociala. El sa buca far quei persuls, biaronz eis el gest en quei temps avisaus agl exempel dil carschiu, digl educatur. Igl educatur sa esser en quei temps in bien exempel mo sch'el resta en stretga relaziun cugl affon. Tal pensum ademplescha buca en emprema lingia la scoletta, na el ei adossaus als geniturs. La scoletta ei en quei grau naturalmein in susteniment beinvegniu.

Cheu entgins patratgs d'impurtonza ell'educaziun digl affon che va aunc buca a scola:

- *Termagls e giugs*: Ils geniturs, bab e mumma duein prender peda e termagliar cugl affon. Ils termagls ein igl emprem ord materias naturalas: lenn cun e senza colur; per la stad ed ordaviert: crappa, sablun ed aua. Sempels giugs de famiglia en stiva ed ordaviert, era tals che promovon ils moviments, l'inschignusadad e la movibladad ein de gronda impurtonza.

- *Praulas e cant*: Nus stuein nuota dir agl affon che la praula seigi buca vera. Denton astgein nus buca surduvrrar ella per menar el davos la cazola. Forsa ei gl'eveniment de sentupada cugl affon lu il pli magics, cu nus cantein ensemen cun el semplas canzunettas.
- *Plidar*: Cheu vala pigl emprem, tedlar tgei ch'il pign di ni resda. Quei vul era dir prender serius ils pigns quitaus e problems de mintgadi. Lu vul gl'affon declaronzas tier tuttas damondas pusseivlas e nunpusseivlas. Nus explichein ellas schi sempel sco pusseivel e buca pli bia e buca pli pauc che quei ch'igl affon giavischa. En raschieni cul pign duvrein nus in sempel mo bi lungatg, buna pronunzia ei per el dapli che mo exempel.
- *Malegiar e zambergiar* Quellas duas occupaziuns porschan agl affon in tschuat experientschas fetg nizeivlas. Beinduras stuein nus forsa era vegnir en agid cun plaid e cussegl. Tut quellas occupaziuns allegadas promovon denter auter era las premissas per leger, scriver e quintar.

Per promover la madirezia sociala menziunein nus:

Ordeifer la casa paterna: Cun 5–6 onns duei gl'affon meinsvart haver la caschun de sedivertir ordeifer la famiglia el ravugl dils camerats de sia vegliadetgna. Cheutras vul el era emprender de vegnir in tec alla ga independents.

Lavurettas e cumissiuns: Gl'ei mo d'avantatg pigl affon sch'ins adosse-scha ad el in sempel pensum, ina pintga lavuretta, la quala el ei habels d'exequir senza nies agid. Cun 6–7 onns sa igl affon gia surprendre ina certa responsablada.

Gl'ei absolutamein nuota necessari ch'ins muossi ad in affon de leger, scriver e far quen avon ch'ir a scola. Nus duvrein nuota leger stermentus cudischs d'educaziun ni luvrar tras programs de promoziun (oz fetg alla moda). Denton vala tonpli: schar reger la sauna raschun, patertgar logic e surtut – carezia.

Scolaziun speciala

Cheu dat ei en sesez dus tips, numnadamein la scola auxiliara e la scola de pedagogia curativa.

La scola auxiliara frequentan cun avantatg tals affons che han poucas habilitads teoreticas, persuerter bunas qualitads praticas. Ella ei ina scola publica sco la scola primara. Il diember de scolars ei denton fetg reducius, aschia ch'ina instrucziun fetg individuala ei pusseivla. Ton sco selai setegn il scolast vid il pensum che vegn tractaus ella scola primara. El va denton mo pass per pass d'in scalem a l'auter, mantegn in bien ambient en scola e sesprova de menar era il scolar pli fleivel al success. Aschia sa el motivar il scolar e francar en quel la fidonza tier sesez. Gronda peisa dat la scola auxiliara als roms pratics, pertgei gest leu schai la forza dil scolar auxiliar. Ei setracta gie de promover quei bien ch'ei avon maun.

Ins quenta cun circa 5% de tut ils scolars per la scola auxiliara. En Surselva dat ei scolas auxiliaras a Glion per Glion e contuorn, a Vignogn per la Lumnezia-sura, a Flem ed a Mustér. Quellas bastan aunc buca per prover nossa entira regiun. Per quei eis ei de sperar ch'era las autras vischnaucas formeschien in tec alla ga in consorzi per crear l'adequata scolaziun per lur affons pli fleivels.

La scola da pedagogia curativa retscheiva tut ils affons ch'ei spirtalmeins fleivels. Ella ei buca ina scola publica el senn della scola primara. Denton vegn ella sustenida e subvenziunada dalla segirada d'invalids, dal Cantun e dallas vischnaucas. La scola de pedagogia curativa se divide en duas gruppas.

a) La grupp de scolars habels per retscheiver formaziun scolastica

Schegie che quei affon ei spirtalmeins fleivels, eis el habels d'emprender de leger, de scriver e de far quen e quei mo grazia a metodos specialas. Naturalmeins contonscha el buca in ault scalem en quels roms, tuttina sa el sliar sempels quens, tschentar ora formulars e leger sempels texts, pia il pli necessari per la veta da mintgadi. La prioritad en quella grupp ha denton la formaziun els roms pratics. Sia finamira ei ch'il scolar sappi, inaga relaschaus dalla scola, vegnir integraus el process de lavur e sappi aschia mantener sesez.

b) La grupp de scolars habels per retscheiver formaziun pratica

Ella formescha affons fetg fleivels ed aschia ston ins negligir ils roms de scola en favur della formaziun ella pratica de mintgadi. Bein contonscha in u l'auter scolar aunc in remarcabel nivo en quintar, ils biars vegnan de

leger e scriver, denton mo fetg semplas construcziuns. Sin 100 scolars anflein nus dus habels per la formaziun scolastica e pér sin 200 ei in habels per la formaziun pratica.

En Surselva existan gia duas scolas de pedagogia curativa. L'emprema ei a Glion e tschaffa ils affons della Foppa, della Lumnezia, de Rueun e de Flem. Ella meina omisduas gruppas sco externat, q.v.d. ils affons van mintga sera a casa. La secunda scola ei a Trun (dapresent sco provisorii a Rabiun). Ella ensiara medemamein omisduas gruppas sco externat per la Cadi. Schigleiti che la Casa d'affons Depuoz a Trun ei eregida vegn quella scola integrada en lezza casa. La Casa d'affons Depuoz obtegn lu aunc in internat per ils scolars fleivels de spert ord l'entira Surselva. Quei internat ei previus per affons che san ord ina u l'otra raschun buca frequentar in dils dus externats (memia liung viadi de scola, schliatas relaziuns a casa, difficultads d'educaziun etc.).

Ton sco pusseivel duei era gl'affon ch'ei spirtalmein fleivels saver restar en sia famiglia e frequentar da leuanora la scola de pedagogia curativa sco scolar extern. L'educaziun ell'atgna famiglia peisa ual per in tal affon melli gadas dapli che l'otra egl internat. Plinavon duein quels affons buca vegnir zuppentai e bandischai dils auters carstgauns, na ual els ein fetg engrazieivels sch'els san sesentir da casa e vegnan purtai dalla cuminonza. E lezza duei puspei emprender d'integrar plein carezia era in carstgaun empau mendus en siu ravugl. Ina missiun nundetg nobla.

Las scolas de pedagogia curativa de nossa regiun savein nus buca decentralisar pli fetg. Per far gliez tuccass ei a mintga liug de scola in memia pign diember de scolars ed ultra de quei fuss il spectrum d'habilitads memia vasts. Ei dess scolas cumplexivas cun scolars ord omisduas gruppas. Leusut pitess l'instrucziun tondanavon ch'ei fuss gnanc responsabel pli.

Sut scolaziun speciala stuessen nus aunc menziunar autras scolas: Scolas per affons cun tgierp mendus, scolas per tals de fleivla vesida ni udida, scolas per tschocs e suords-mets, e la finala scolas specialas per affons d'intelligenza normala mo cun disturbis de tenuta. En Surselva havessen nus memia paucs affons che vegnessen en damonda per ina de quellas scolas e perquei ston quels vegnir scolai en instituts ella Bassa.

Ilis motivs dils impediments en scola, pia impediments d'emprender ni fleivlezia spirtala

En principi fagein nus la differenza denter impediments d'emprender e fleivlezia spirtala. Affons cun impediments d'emprender retscheivan savens uras specialas en leger e scriver ni frequentan la scola auxiliara. Affons spirtalme in fleivels vegnan scolai ella scola de pedagogia curativa. Ei dat biars e differents motivs. Gia tiel singul affon sa in entir tschuppel motivs esser l'empudientscha per siu disgir. Per obtener ina survesta en quella damonda lein nus resumar els en las treis suandontas gruppas:

1. En relativme in biars cass constateschan ins ina *menda dil tschurvi*, in disturbi psicoorganic. Certas cellas dil tschurvi ein vegnidast destruidas u impedidas el svilup tras in accident. Aschia ston autras cellas surprinder quella funcziun specifica. Tala reorganisaziun va naturalme in buca da sesez e pretenda bia exercezi. Consequentame in seretardescha il svilup spirtal ni ch'el vegn tuttavia disharmonisau. Ilis donn psicoorganics ston denton buca adina haver influenza negativa sil svilup spirtal digl affon, inaga u l'otra tangheschan els forsa sulettame in ilis moviments (malinschigneivels, malpratics, plauns etc.). Enqualga san els denton esser schi ferm ch'ins plaيدا da fleivlezia spirtala. Ilis accidents che caschunan quels disturbis san succeder el *temps de gravidonza*, (accident della mumma, greva malsogna, ni diever de medischinas senza ordra dil miedi), temas exageradas, memia bia lavur, memia gronds e biars quitaus etc. In tal accident sa era capitar duront la *pigliola* (grevas cumplaziuns, memia liunga ni memia greva pigliola etc.). Pil *nievnaschiu* ed el temps d'affonza ei il risico per in de quels accidents aunc ualti aults, sereducescha denton considerablame in cun vegliadetgna e carschientscha. Nus numne in per quei temps: fridas dil tgau, tussegaziuns ed ulteriuras nauschas malsognas. Ins drova nuota far quitaus nunmotivai. Il nievnaschiu drova oravontut ina buna e schubra tgira corporala, mo nuotatonme in era ina caulda e cara tgira psichica, cunzun dalla mumma. En cass da dubi veglien ins seolver al miedi de casa per agid e cussegl. Mintga miedi ei oz, grazia alla gronda peisa ch'ins dat alla pediatria, fetg versaus enten diagnostisar e tractar malsognas d'affons.
2. Grevas consequenzas, savens irreparablas, han *schliet ambient de famiglia e tgira negligida* sil svilup digl affon. Tier geniturs sventirai che teman de vegnir alla cuorta tiels gudiments ch'il mund porscha, maun-

can carezia e temps pigl affon. Els emblidan che carezia ed educaziun ein denter auter era renunziaziun ed unfrenda. In di vegnan els ad esser trumpai. Psicologs e psichiaters stuessen lu spert metter en uorden gl'affon. Lezs constateschan ch'igl ei deplorablamein gia memia tard de tractar ils geniturs. Ozildi vegn ei scret e fatg bia pils affons. Quei ei bein ver, mo malgrad tut ei ual nies temps quel che sbetta il pli fetg ils affons.

3. Avon paucs decennis aunc quintavan ins che 2/3 dils affons cun impediments d'emprender ni cun fleivlezia spirtala hagien *artau* lur donn. Oz san ins denton che quei constat buc, pertgei l'ierta spirtala, la constituziun e la habilitad van savens autras vias che quei che nus manegein. Auturs dil fatg pretendan che mo circa 1/3 ei d'attribuir all'ierta. Pia ein 2/3 motivadas neu digl ambient ni tras accidents, nus numnein quei motifs exogens.

Pertgei scolaziun speciala?

Scadin affon duei haver il dretg d'ina scolaziun adeguata, secloma oz la devisa. Noss'obligaziun ei denton de scolar gl'affon secund sias habilitads. El astga buca vegnir surpris en ina scola alla quala el ei buca carschius, schibein sco gl'ei falliu d'enviar in affon en ina scola che porscha ad el memia stretga formaziun. Quei ei pia dus sbagls e ton in sco l'auter lavagan diltuttatfatg il svilup digl affon. En ina moda u l'otra vegn el baul ni tard a reagir. Forsa daventa sia tenuta agressiva, resignada, e sia tenuta fuorma plaunet siu character. Posseder in bien character seigi in luxus, sedi ei. Quel duess mintga carstgaun astgar retscheiver. El sto nuota adina esser ligiaus cun in intelletg brigliant. Ual las scolas specialas han en emprema lingia il pensum de formar lur scolars tier carstgauns de nobla tenuta interna, la quala gida e honorescha siu purtader.

Il scolar della scola auxiliara sa pli tard, sch'ei va bein, emprender in sempel mistregn. El ha era la pussevlestad de vegnir introducius en in mistregn senza frequentar la scola professiunala. Per il scolar che ha frequentau la scola de pedagogia curativa ston ins anflar in adattau plaz de lavur en in bien ambient. Ein quellas premissas dadas, lu sa el schizun haver gronda cuntentientscha en sia lavur, era sche quella ei mo semplia. Il scolar ch'ei spirtalmein fleivels vegn instruius en ina lavur pratica, pil bia en in luvratori schurmegiau. Era el sa, havend anflau la dretga relaziun visavi sia occupaziun, daventar ventireivels.

Disturbis parzials en la prestaziun

Tier biars affons annunziai al survetsch psicologic anfla ins cun agid della diagnosa differenziada disturbis parzials ella prestaziun. Quei munta il suandont: Il scolar posseda ina intelligenza normala mo disgescha tuttina en in ni plirs roms de scola. Puspei vala ei d'eruir schi exact sco pusseivel ils motivs de quei disgir. Gl'ei quei savens ina lavur hanada, denton eis ella adina puspei fetg interessanta e varionta. Per ussa san ins trer en consideraziun l'enviada en scola auxiliara ni de segidar cun autras mesiras specialas. Sch'ei setracta veramein e mo d'in disturbi parzial, lu vegn gl'affon darar enviaus ella scola auxiliara. El obtegn il pli savens ina terapia speciala sper la frequenza ella classa normala.

Nus numnein cheu mo entgins dils disturbis parzials cun la pusseivladad d'agid.

- *Legastenia*. Ella ei ina fleivlezia parziala enten leger, consequentamein seresultan biars sbagls ell'ortografia. Quella fleivlezia sa esser artada ni la conseguenza d'in defect psicoorganic. Tras uras specialas, la schi-numnada terapia de legastenia, sa ella vegnir migliurada ni el mender cass silmeins levgiada. Legreivlamein han ver 20 scolasts de nossa regiun absolviu in pli liung cuors de legastenia la primavera vargada. Grazia alla bunaveglia de tals magisters essan nus ussa el cass de gidar mintga affon legasten cun la terapia corrispudenta. Ils cuosts per quella surpren els pli biars cass la segirada d'invalids.
- *Logopedia* ei scolaziun per plidar. Adina puspei dattan affons – era pli vegls – en egl muort ina u l'otra menda de plidar. Els pli bia cass setracta ei de sbagls de pronunzia ils quals in versau logoped sa curreger tgunschamein. Denton astgan ins mai bagatellisar sbagls de pronunzia pertgei ual quels provocheschan tiegl affon meinsvart grevs disturbis ella tenuta ni era ella prestaziun. Vul l'instrucziun logopedica denton esser effectiva, lu sto ella adina succeder el lungatg-mumma. Cheu havein nus en Surselva ina largia, pertgei tochen oz eis ei buca reussiu d'anflar in logoped romontsch che fuss promts de baghegiar ora quella instrucziun schi impurtonta en nossa regiun. Bein astgein nus sperar de saver emplenir quella largia fatala els proxims onns. Ils cuosts per uras de logopedia surpren puspei els pli biars cass la segirada d'invalids; inaga u l'otra ei il Cantun obligaus de sorprendere quels.
- *Psicomotorica*. Ei setracta cheu de disturbis che derivan d'in accident dil tschurvi en senn psicoorganic. Igl affon ha difficultads cun ses mo-

viments. Moviments nuncoordinai e malsegirs, spertadad limitada, mal-inschignusadad e fleivlezia d'orientaziun spaziala caschunan agl affon meinsvart grevs impediments. Puspei maunca ei a nus en Surselva la persuna cun la scolaziun adequata per tala terapia. Forsa sedecida ina u l'otra scolasta pli giuvna de sescolar vinavon en quella biala activitad terapeutica. Era la terapia psicomotorica surpren la segirada d'invalids.

- *Psicoterapia* basegnan affons d'intelligenza normala mo cun disturbis ella tenuta. Ils motivs ein buca organics, mobein psychics. Gl'ei in tscherchel ualti vast che va savens ualti lunsch el camp della psichiatria. Perquei sa mo il psichiater d'affons eruir ina diagnosa exacta. Era la terapia ei de responsar mo tras in tal um dil fatg. La frequenza pren plitost tier ed ei aschia gnanc schi rara pli. El meglier cass semigliura il malesser da sesez. Sco allegau sura ha il Cantun aunc buca saviu crear in survetsch psichiatric d'affons ed aschia restan quels affons senza gl'agid, dil qual els havessen ner basegns.

Ina proposta

Ils davos diesch onns ha nossa regiun fatg in grond pass anavon sil camp de scola e sil camp della pedagogia curativa. Allas autoritads ed als vischins fa quei honor ed els meretan renconuschientscha ed engrazieivladad buca el davos era en num dils affons ch'ei pertucca mintgamai. Denton savein nus che entginas impurtontas largias ein aunc d'emplenir. Oravontut eis ei necessari pil futur de baghegiar ora da rudien las scolas auxiliaras, l'instrucziun logopedica e la terapia psicomotorica.

Ina buna sligiaziun fuss sche tut las vischnauncas della Surselva creassen l'instrucziun logopedica e la terapia psicomotorica el ravugl della Pro Surselva. En medem temps ed en quei connex savess era la terapia de legastenia vegnir coordinada bia meglier che tochen dacheu. Plinavon sa il survetsch psicologic scolastic ademplir siu pensum en nossa regiun en moda cuntenteivla pér lu, sch'in dils cussegladers de scola lavura en ufeci cumplein. Era quei fuss tgunschamein sligeivel el ravugl della Pro Surselva. La basa legala leutier ei gia dada tras la lescha vertenta de scola e tras il regulativ dil survetsch psicologic. La finanziaziun duess buca caschunar grondas difficultads, perquei che la segirada d'invalids indemni-

sescha bunamein tut las terapias specialas. Al salari dil logoped e dil cus-
segliader de scola paga il Cantun la contribuziun sco el paga a mintga
scolast. Aschia restass ei ina mudesta summa da reparter sin las vi-
schnauncas.

Muort spazi limitau eis ei stau pusseivel d'entrar mo en moda fetg genera-
la sils impediments che caschunan a nos affons difficultads duront lur
temps de scola. Jeu hai sespruau de dar ina survesta dellas pusseivladads
d'agir tier impediments en scola; jeu hai era fatg attents sin munconzas
en quels graus. Bugen sperel jeu ch'ins detti era vinavòn la duida forma-
ziun agl affon impediù. Lein buca veser ei ton sco obligaziun, mobein sco
missiun elevonta!